

woord valt niet te geven, maar enkele veronderstellingen zijn niet uit te sluiten. Allereerst is het mogelijk, vooral in de grotere groeven, dat een Steenmarter om de een of andere reden zijn gemarkeerde weg kwijt raakt, en dan als een kat in het nauw probeert een uitweg te vinden. En wat te denken als een Steenmarter in de onderaardse duisternis een soortgenoot tegenkomt? Hoe reageert een Steenmarter op de aanwezigheid van andere dieren (ook buiten het winterseizoen)? Kan een Steenmarter gelijk onze huis-kat net zo nieuwsgierig en speels zijn dat hij in een groeve gewoon op verkenning uitgaat? Allemaal vragen die nauwelijks zijn te beantwoorden.

Als we gedurende zes jaar elk jaar eenmaal een drietal groeven bezoeken, dan kan op grond van zulke momentopnamen zeker geen verklaring worden gegeven voor de waargenomen aanwezigheid van bepaalde dier-

soorten en hun eventuele onderlinge relaties. Over zo'n periode moeten we ook uiterst voorzichtig zijn met de interpretatie van telgegevens. Zelfs (sterke) fluctuaties in de presentie van één soort zijn veelal nog onverklaarbaar. Het moge duidelijk zijn dat een (locale) afname van vleermuizen en de koppeling daarvan aan een (eventuele) predatie door Steenmarters, mijns inziens in meer dan één opzicht al snel kan leiden tot allerlei speculatieve verklaringen. Hoe verklaren we nu dat in sommige groeven waar Steenmarters voorkomen de vleermuizen zijn toegenomen? Steenmarters lusten geen vleermuizen? Nee, dat is niet waar!

Literatuur

BOSSENBROEK, Ph. (red.), 1982. Actieplan voor de ondergrondse kalksteengroeven in het proefgebied nationaal landschap Mergelland. Overleggroep Groevebeheer/Staatsbosbeheer-Roermond.

BROEKHUIZEN, S., en G.J.D.M. MUSKENS, 1984. Wat is er met de Steenmarter *Martes foina* (Erxleben, 1777) in Nederland aan de hand? *Lutra*, deel 27 nr. 3: 261-273.

COELEN, W. VAN DER en E. DE GROOT, 1984. De betekenis van de niet-censusgroeven voor Vleermuizen. Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven, Meded. nr. 5: 21-29. *Natuurhist. Genootschap in Limburg*.

SLIM, P.A., en A.H.P. STUMPEL, 1986. Steenmarter *Martes foina* (Erxleben 1777), predator van Vleermuizen (Chiroptera) in ondergrondse mergelgroeven? *Lutra*, deel 29 nr. 2: 294-297.

VERGOOSSEN, W. en W. VAN DER COELEN (red.), 1986. Zoogdieren in Limburg - een voorlopig verslag. Zoogdierenwerkgroep, *Natuurhist. Genootschap in Limburg*.

VOÛTE, A.M., et al., 1980. De vleermuizenstand in enige Zuidlimburgse groeven sedert 1942. *Lutra*, deel 22 nr. 1-3: 18-34.

WIJNGAARDEN, A. VAN, 1962. Rapport over de ondergrondse mergelgroeven in Zuid-Limburg. Rapport RIVON/Staatsbosbeheer: 1-231.

WIJNGAARDEN, A. VAN, 1967. De ondergrondse kalksteengroeven van Zuid-Limburg. *Wetensch. Meded. nr.71: 1-28. Kon.Ned.Natuurhist. Vereniging*.

WIJNGAARDEN, A. VAN, 1980. De vleermuizengroeven van Zuid-Limburg. *Lutra*, deel 22 nr.1-3: 7-18.

Roestplaats van spreeuwen in een kerktoeren te Maastricht

Het gezamenlijk roesten van vogels in de winter heeft altijd in de belangstelling gestaan van onze leden. Regelmatig werden hierover mededelingen gedaan, o.a. door P. Kemp, vooral tussen de jaren vijftig en zestig, over de slaaptrek van kokmeeuwen. Iedere avond kun je deze dieren over Maastricht naar het noorden zien trekken, op weg naar de grote berghaven in Born. Na 1960 verplaatsten de dieren hun slaapplek naar een van de grindgaten. Thans is het grote grindgat bij Eijsden de verzamelpaats. De vogels slapen er midden op de grote watervlakte. Alleen bij ijs verblijven zij op het land. Er is uitgezocht van waar de meeuwen afkomstig waren door op hun trekwegen te letten. Vanaf Dinant bleken zij naar het noorden te vliegen. De jeugdafdeling van het Genootschap heeft zich hier nog al eens mee bemoeid. En dat leverde wel eens problemen op omdat de kinderen met hun fietsen terug moesten in het donker en soms in slecht weer. Er waren dan wel eens verontruste ouders.

Ik heb zelf eens een reportage verzorgd voor de ROZ vanuit het Savelsbos, waar een grote slaapplek lag

van kraaien. Het gekras was niet van de lucht, vooral als je met een zaklantaarn onder de bomen scheen. Er was ook zo'n slaapplek in de populieren langs de Maas bij Gronsveld. Wij gingen daarheen om naar braakballen te zoeken, waarin allerlei onverterde rommel zat dat de dieren op asbelten hadden gegeten, zoals elastiekjes, ringetjes van beugelflessen en stukjes plastic.

Maar de spectaculaire slaaptrek van de spreeuwen kwam natuurlijk het meest aan de orde, misschien wel vanwege het lawaai dat de dieren de hele nacht door maken en de vervuiling van onder de bomen geparkeerde auto's en fietsen. Een hele grote slaapplek lag destijds in de Sleedoornbosjes van de Cannerheide nabij de duivelsrots op de Sint-Pietersberg. Later streken zij neer in de tuin achter het ziekenhuis en nog weer later in de kastanjabomen op het Oranjeplein.

Thans zorgen deze spreeuwen voor een nieuwtje. Op het einde van de middag trekken zij met enige honderden in een van de twee ronde torens van de leegstaande kerk op het Em-

maplein. Zij verzamelen zich eerst op de antennemasten in de buurt en ook op het druk versierde kruis op de kerkkoepel. Met kleine groepjes verdwijnen zij dan in de gaten die in een kring in de muur zijn uitgespaard direkt onder het dak. Elk gat is zo groot dat er net een duif in past.

Ik ken alleen maar berichten over het binnenshuis overnachten van spreeuwen onder de overkapping van het Centraal station te Amsterdam en in een hangar op de luchthaven van Schiphol. Prof. Voous schreef mij dat de dieren het wel meer schijnen te doen, vooral in koude winters. Maar daarvan is tot nu toe toch nog geen sprake geweest¹⁾.

P.J. van Nieuwenhoven,
Trianonstraat 13,
Maastricht

¹⁾ Het manuscript werd begin januari ingeleverd. N.B. In het verslag van de bijeenkomst van Kring Maastricht op 8 januari (zie *Natuurhist. Maandbl.* 76 (2) : 22) is abusievelijk sprake van "slaaptrek van meeuwen naar de kerk van het Emmaplein". Bedoeld was de hier beschreven slaaptrek door spreeuwen.